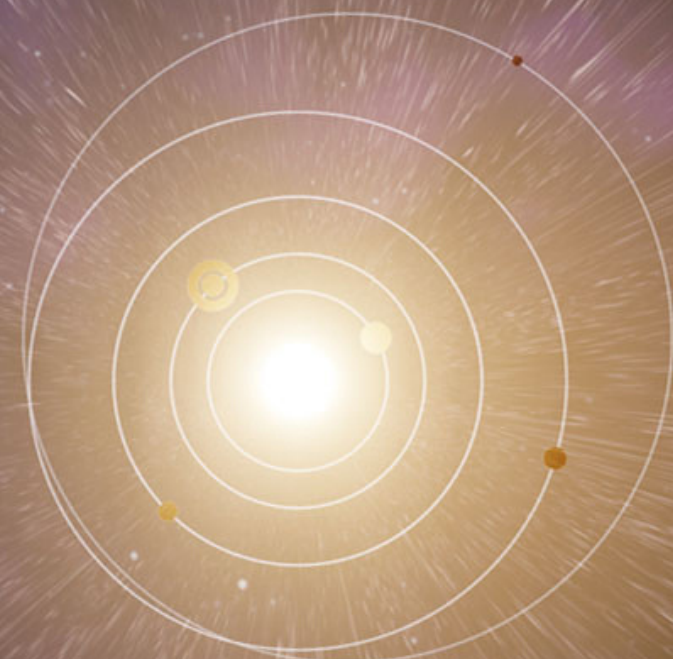
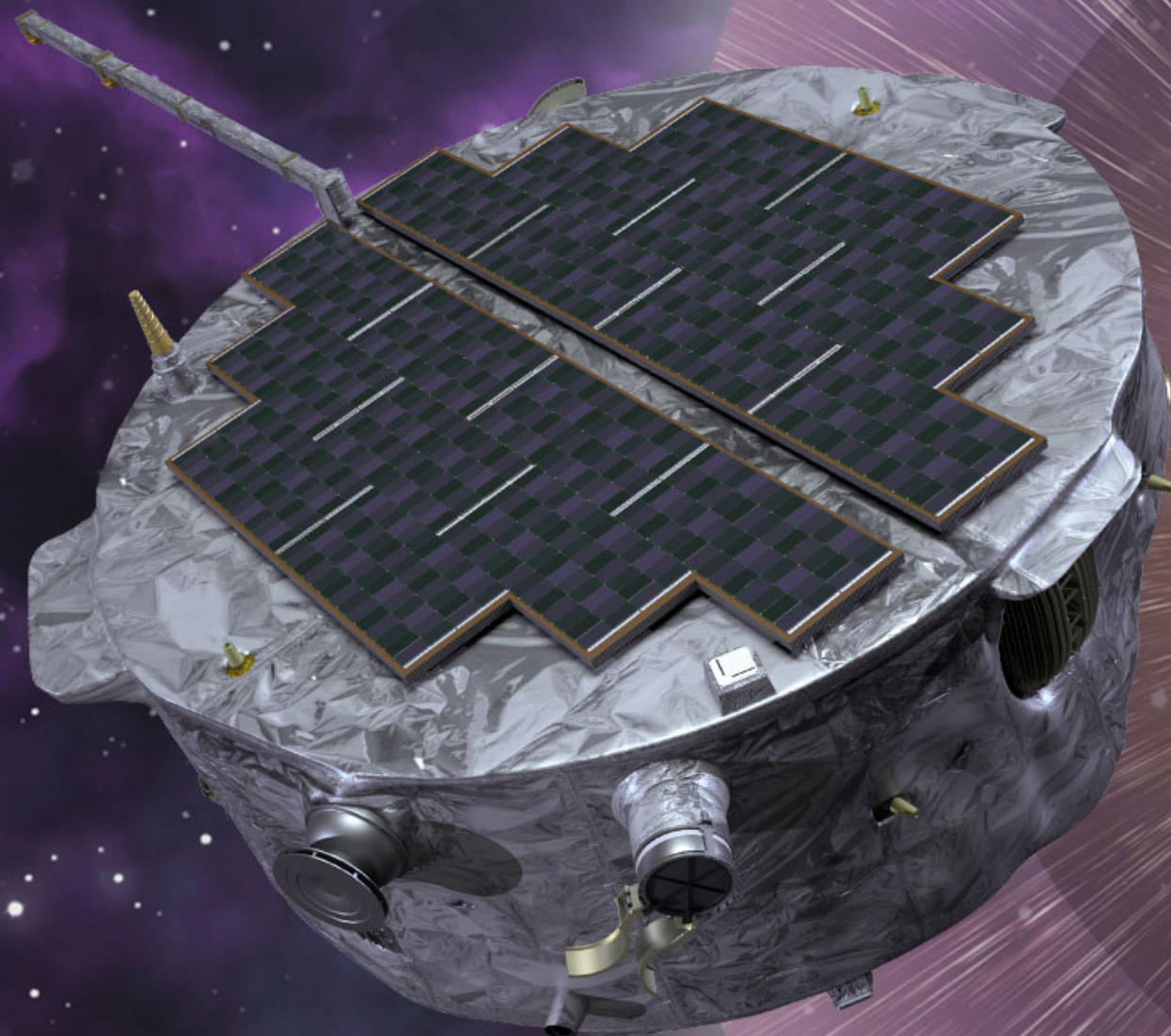

IMAP

Polski podbój heliosfery

autor:

JAKUB JANOWSKI

źródło: NASA/Johns Hopkins APL/Princeton University/Steve Gribbeni

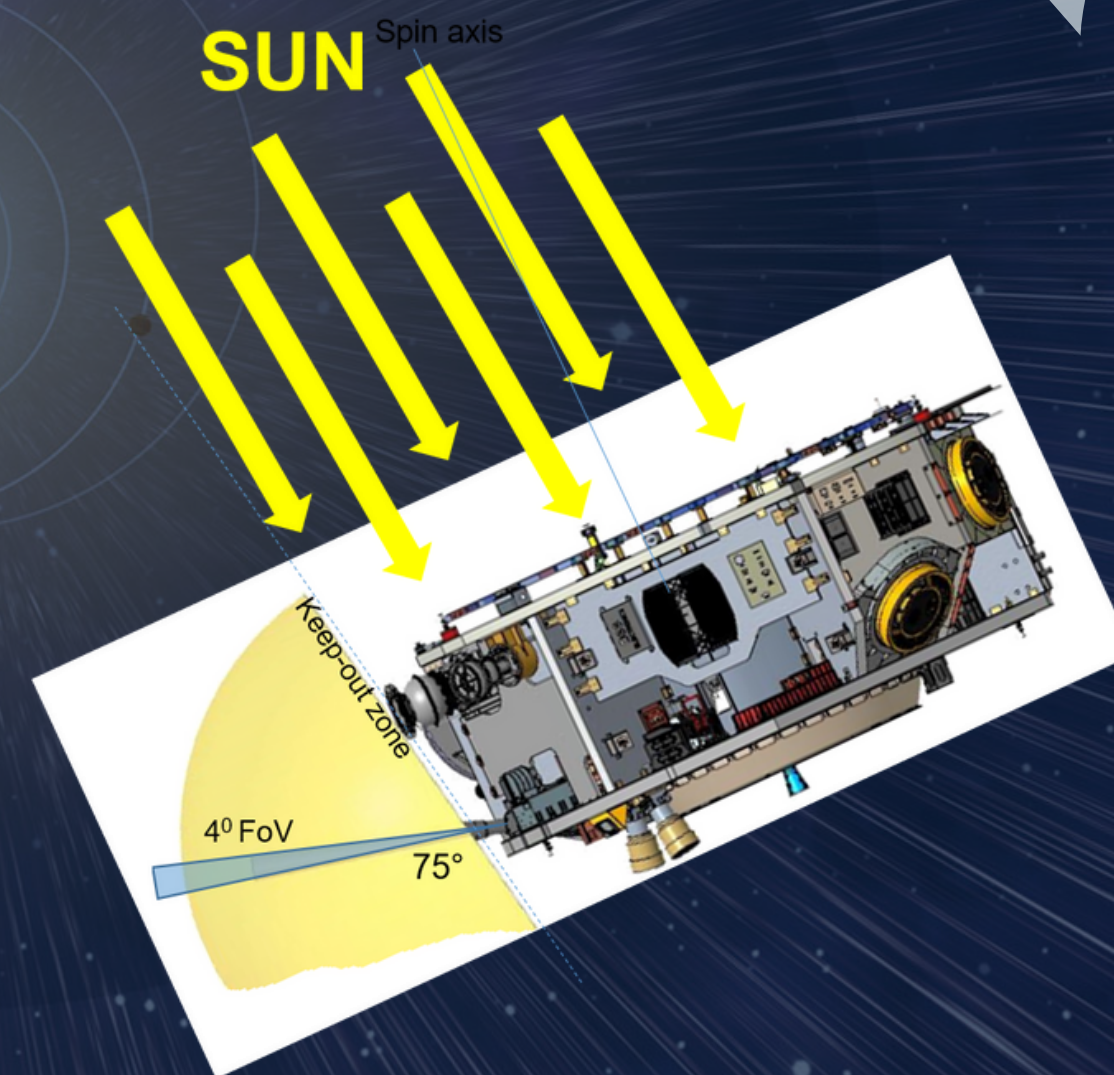

Czym będzie *IMAP* i *GLOWS* ?

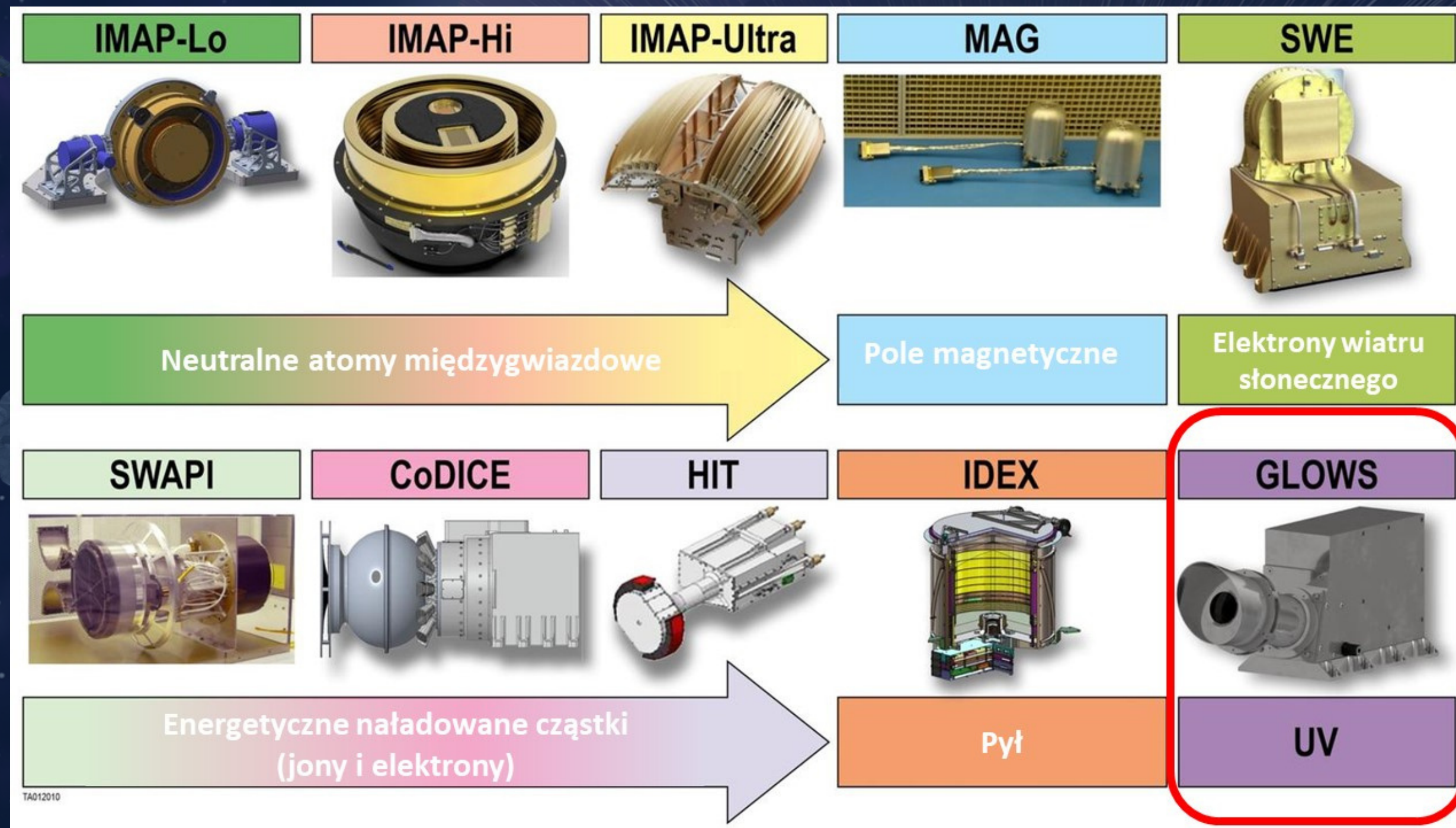
Nowa sonda NASA wystartuje w 2025 roku i będzie badać **wiatr słoneczny** oraz **heliosferę**.

Pozwoli lepiej poznać i zrozumieć najbliższe otoczenie Układu Słonecznego, interakcję z nim oraz zajrzeć na jego bardzo odległe granice.

Polski instrument - *GLOWS* (jako jeden z dziesięciu) będzie odpowiadać za badanie wiatru słonecznego i zmapowanie jego struktury 3D oraz oddziaływanie jego składników.

Czym będzie *IMAP* i *GLOWS* ?

źródło: <https://imap.princeton.edu/instruments>

Co to jest *wiatr słoneczny* i *heliosfera*?

źródło: NASA/GSFC

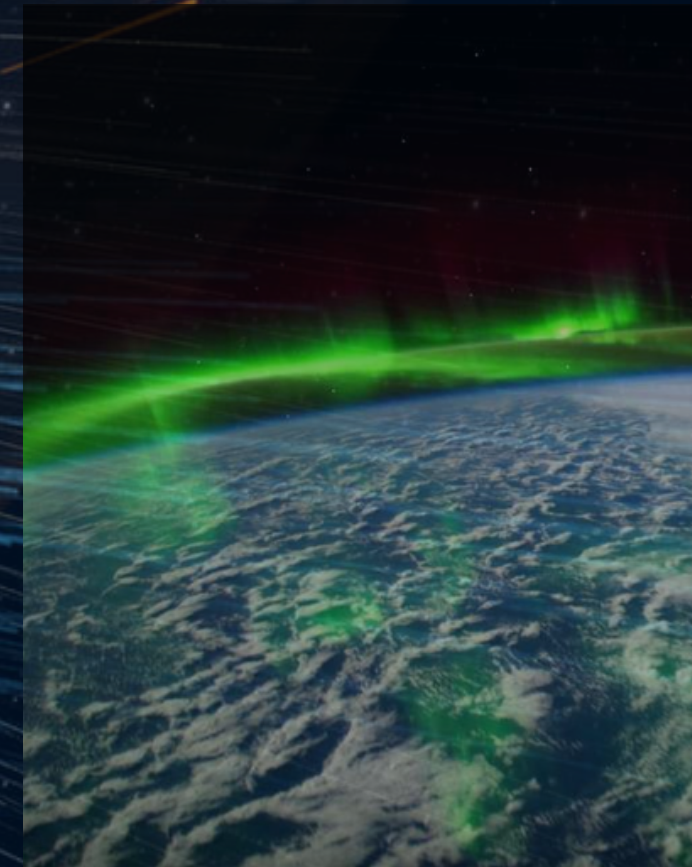

Co to jest **wiatr słoneczny**?

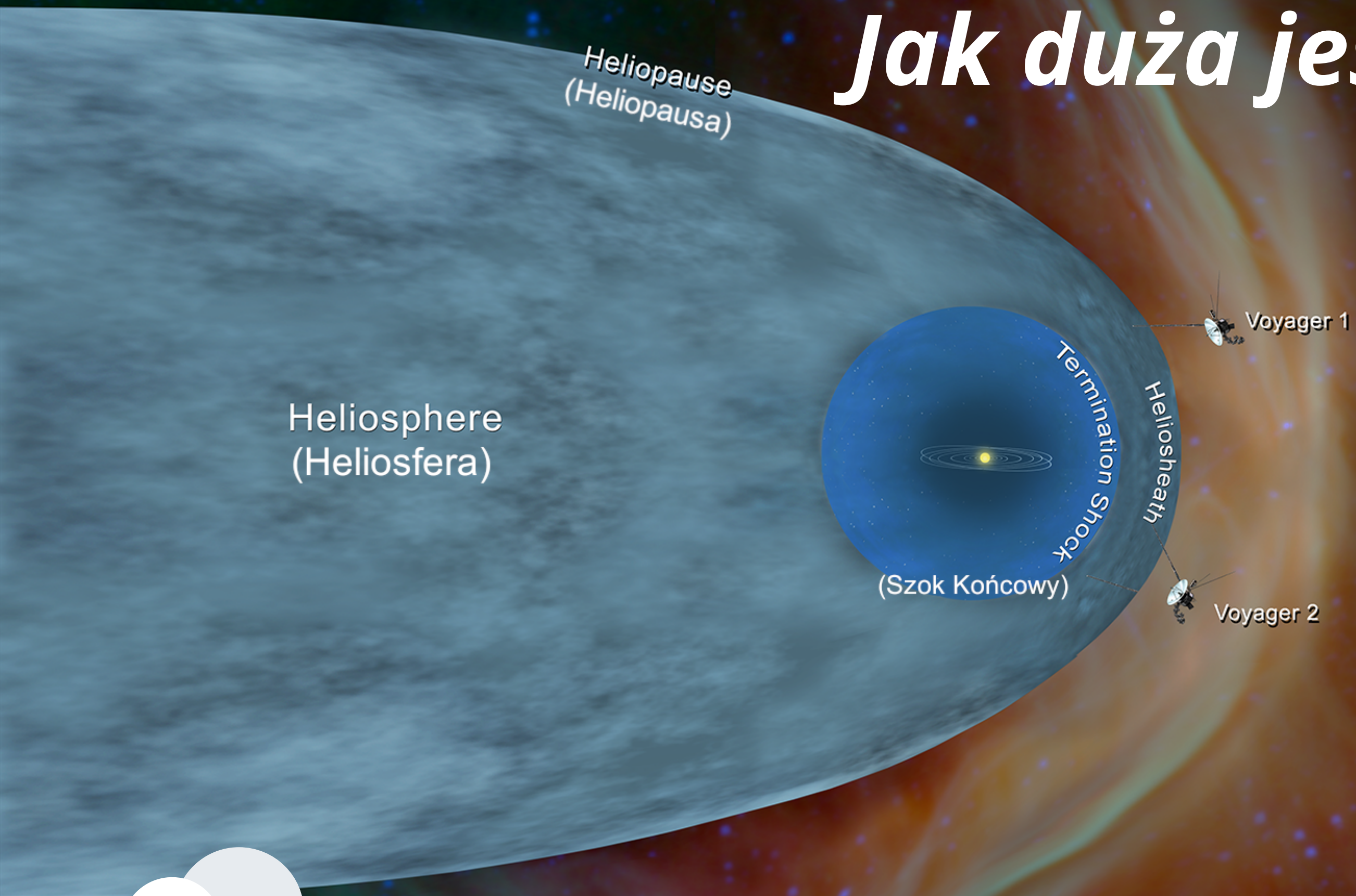
Słońce w ciągu każdej sekundy emituj (oprócz fotonów) strumień wysokoenergetycznych cząstek, głównie elektronów i protonów, a także cząstek alfa (jąder helu). To właśnie jest **wiatr słoneczny**.

Ziemskie pole magnetyczne chroni nas przed jego wpływem, ponieważ wypycha i częściowo "wyłapuje" jego składniki i kieruje w kierunku biegunów tworząc zorze polarne.

Wiatr leci przez Układ Słoneczny i dolatuje bardzo daleko, do około 120 AU, gdzie przegrywa z cząstkami spoza układu tworząc nieregularną bańkę zwaną **heliosferą**.

Jak duża jest **heliosfera**?

źródło: NASA/JPL-Caltech

Jak duża jest *heliosfera*?

Heliosphere
(Heliosfera)

Heliopause
(Heliopausa)

Voyager 1

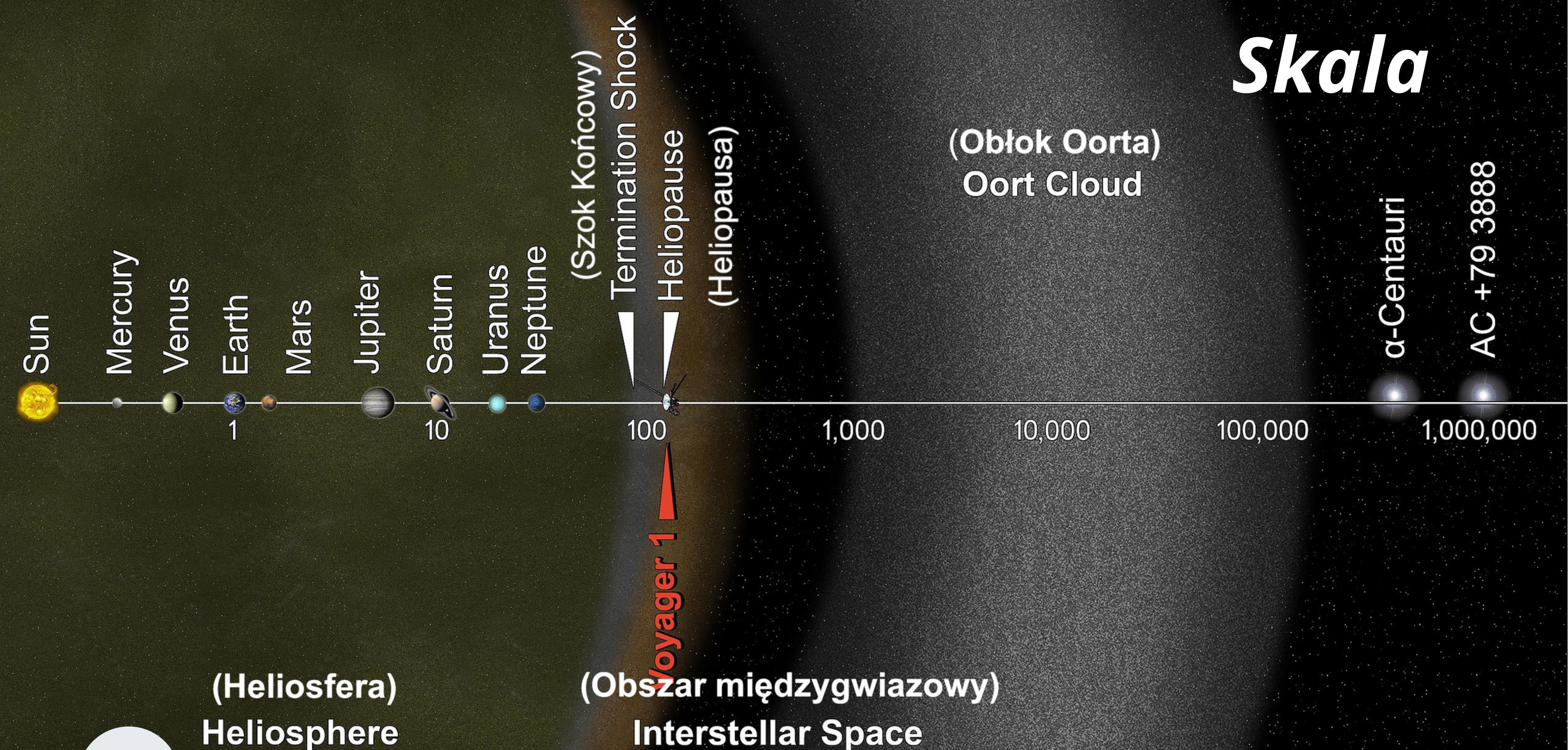
Voyager 2

**Odległość Słońce-Ziemia
1 AU (jednostka astronomiczna)**

Wielkość Heliosfery: 120AU do ~400-500AU?

Skala

źródło: NASA/JPL-Caltech

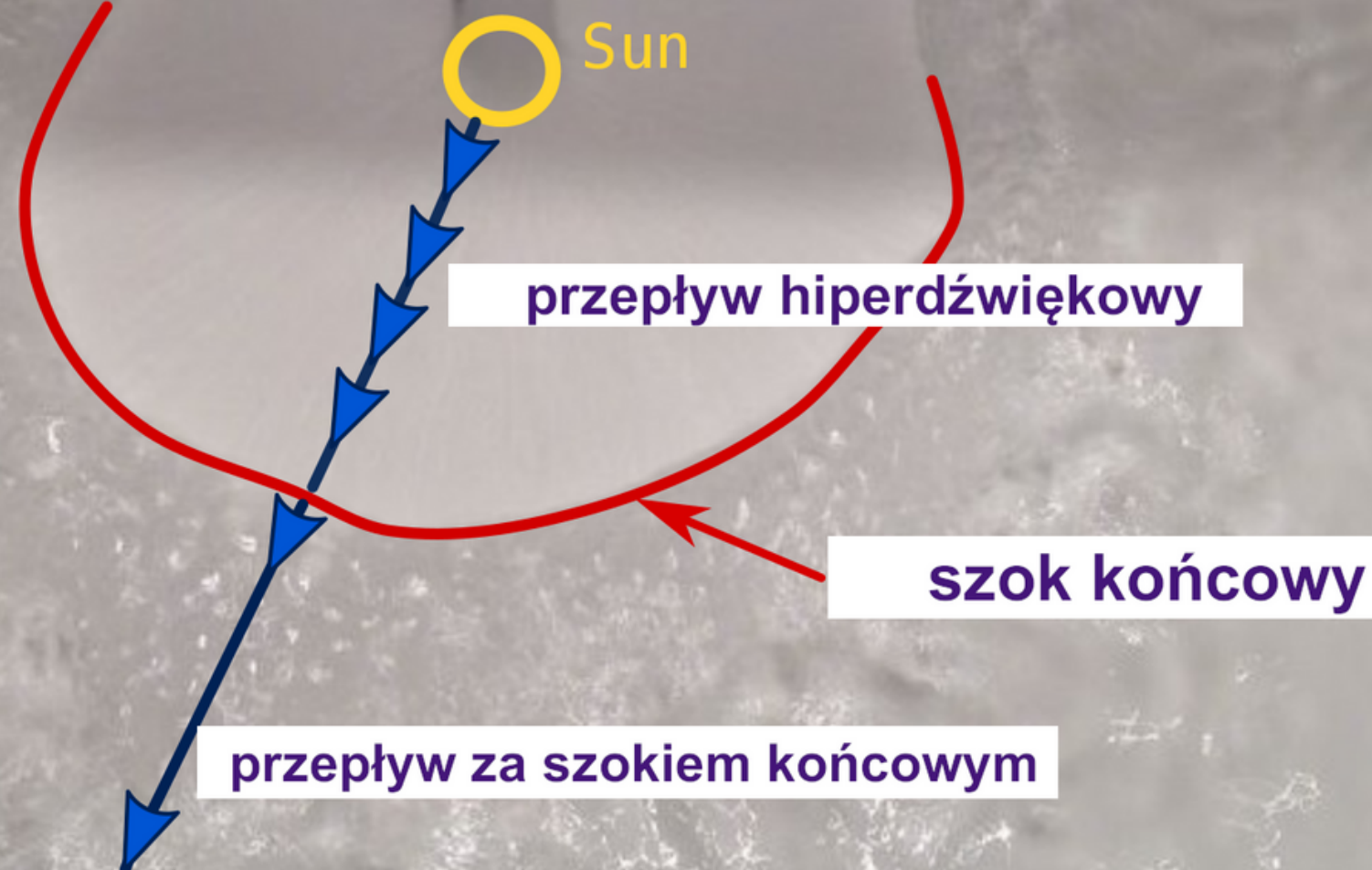
Struktura **heliosfery** jest podobna do wody z kranu w zlewie

Heliosphere
(Heliosfera)

Heliopause
(Heliopausa)

VS

źródło: wikipedia commons

Jak to działa?

Istnieje pewna granica, gdzie wiatr słoneczny nagle zwalnia, podobnie jak lejąca się woda z kranu w zlewie. Dla wiatru słonecznego tę granicę stanowi interakcja z ośrodkiem międzygwiazdowym (strumieniem cząstek spoza Układu Słonecznego), a dla wody interakcja z powietrzem. Ta granica to **szok końcowy**.

Różnica polega na tym, że wiatr słoneczny nadal jest szybki za szokiem końcowym i dopiero tam, gdzie ośrodek międzygwiazdowy wygrywa w bilansie sił kończy się heliosfera (ten rejon pomiędzy to z ang. "heliosheath"). Za to granica bańki to **heliopauza**.

*Jak dokładniej 'wieje' **wiatr słoneczny** ?*

Jak dokładniej 'wieje' **wiatr słoneczny** ?

Wiatr słoneczny nie jest izotropowy!

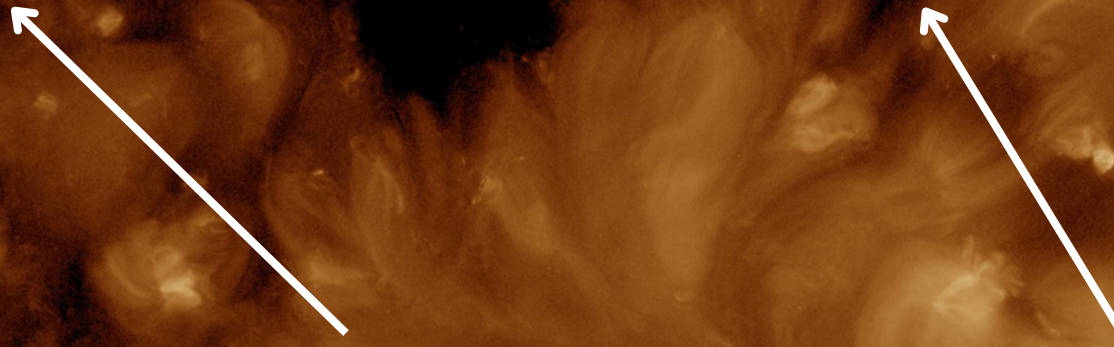
**Można wyróżnić wiatr wolny i szybki.
Ich powstawanie jest inne i mają też
różne właściwości, co kształtuje
strukturę ogólną wiatru słonecznego
oraz pogodę kosmiczą.**

Jak dokładniej 'wieje' **wiatr słoneczny** ?

Wiatr wolny powstaje z wyrzutów koronalnych i ich magnetycznych zaburzeń. Jest on wolniejszy (około 400km/s) i chłodniejszy oraz bardziej gęsty. Skupia się głównie w okolicach równika słonecznego, a przy maskimum **cyklu słonecznego** opanowuje większość Słońca.

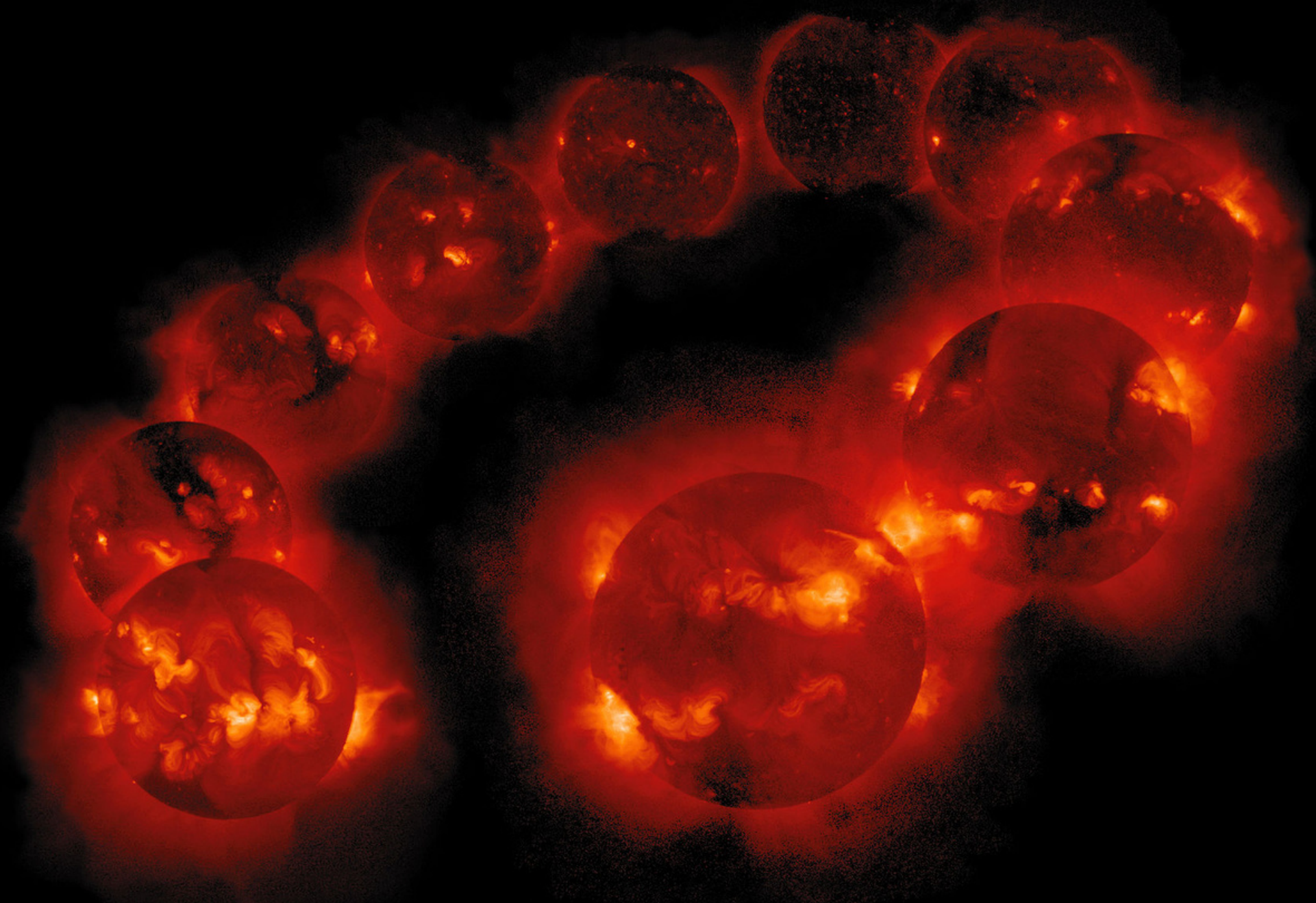
*Jak dokładniej 'wieje' **wiatr słoneczny** ?*

Wiatr szybki powstaje z dziur koronalnych, gdzie występuje większe pole magnetyczne, a także te obszary są chłodniejsze i mniej zagęszczone. Przez to jest on szybszy (około 700km/s) i gorętszy oraz mniej gęsty. Skupia się głównie w okolicach biegunów słonecznych.

Wiatr słoneczny zależy od cyklu słonecznego

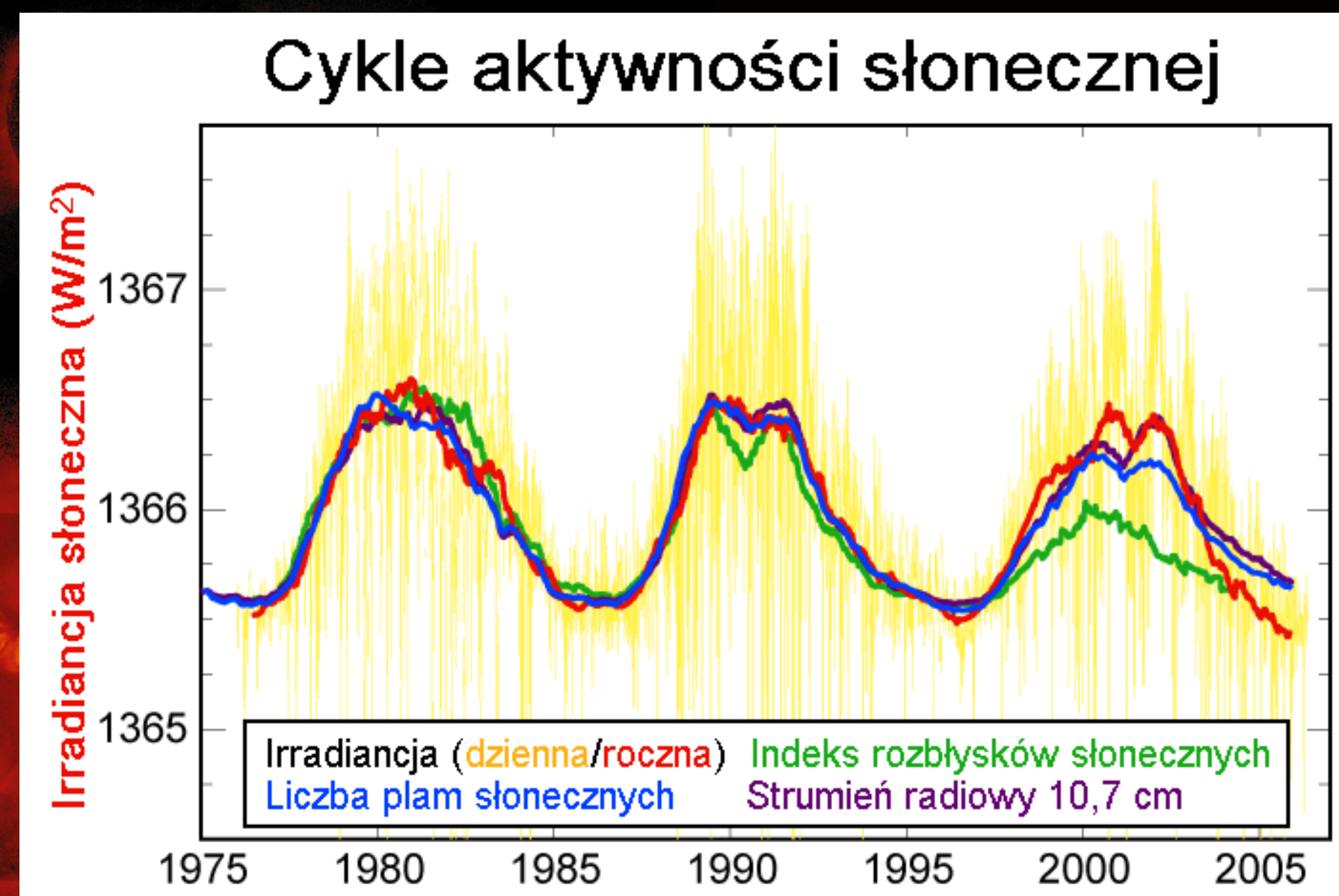

źródło: <http://solar.physics.montana.edu/>

Wiatr słoneczny zależy od cyklu słonecznego

Cykl słoneczny to oscylacje aktywności słońca, które zmieniają strukturę wiatru słonecznego w czasie. Co mniej więcej 11 lat występuje maksimum, w którym Słońce emituje więcej światła w zakresie UV i promienowania, na powierzchni występuje więcej plam słonecznych i wyrzutów koronalnych

Jak GLOWs będzie badał wiatr słoneczny?

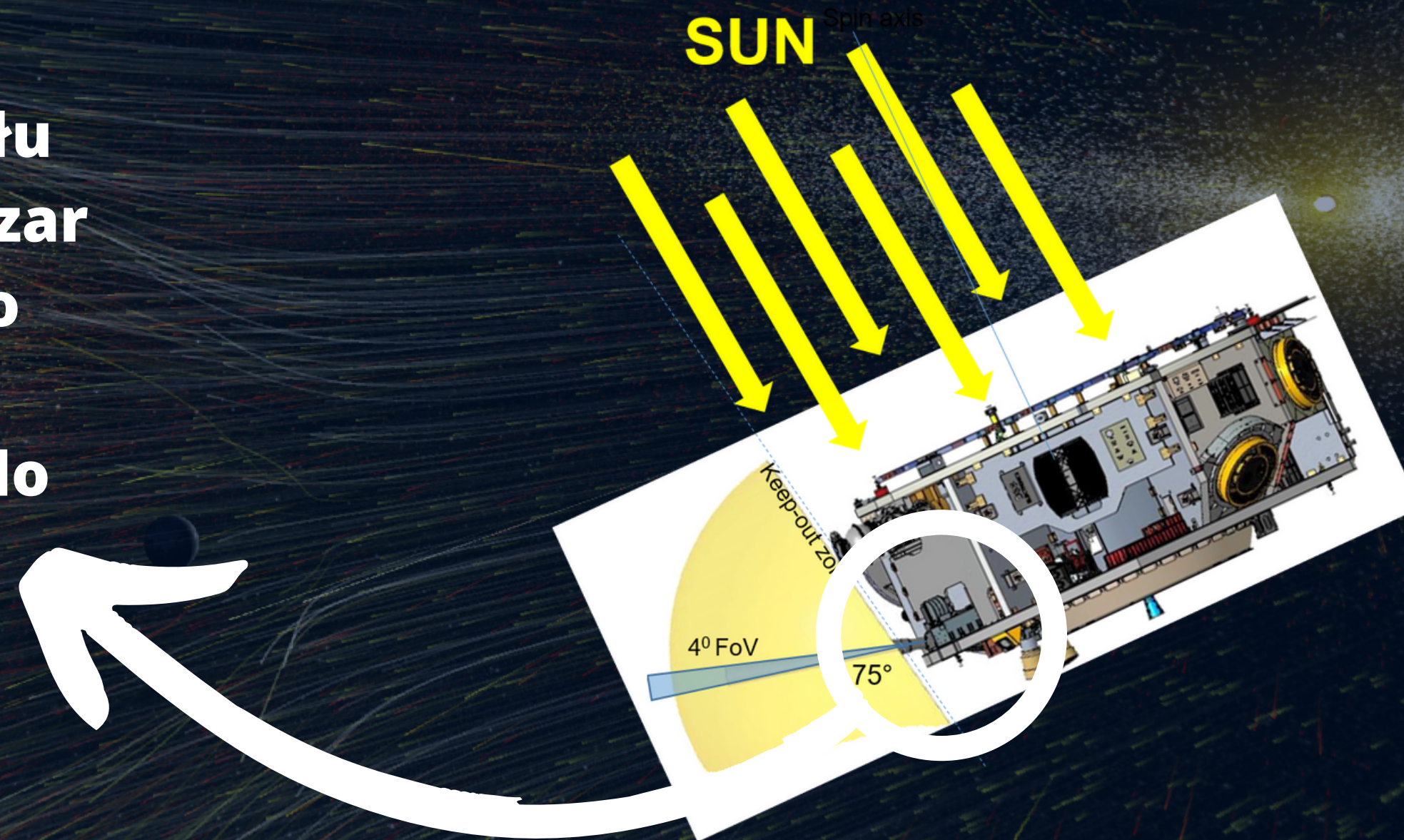

źródło: NASA/GSFC

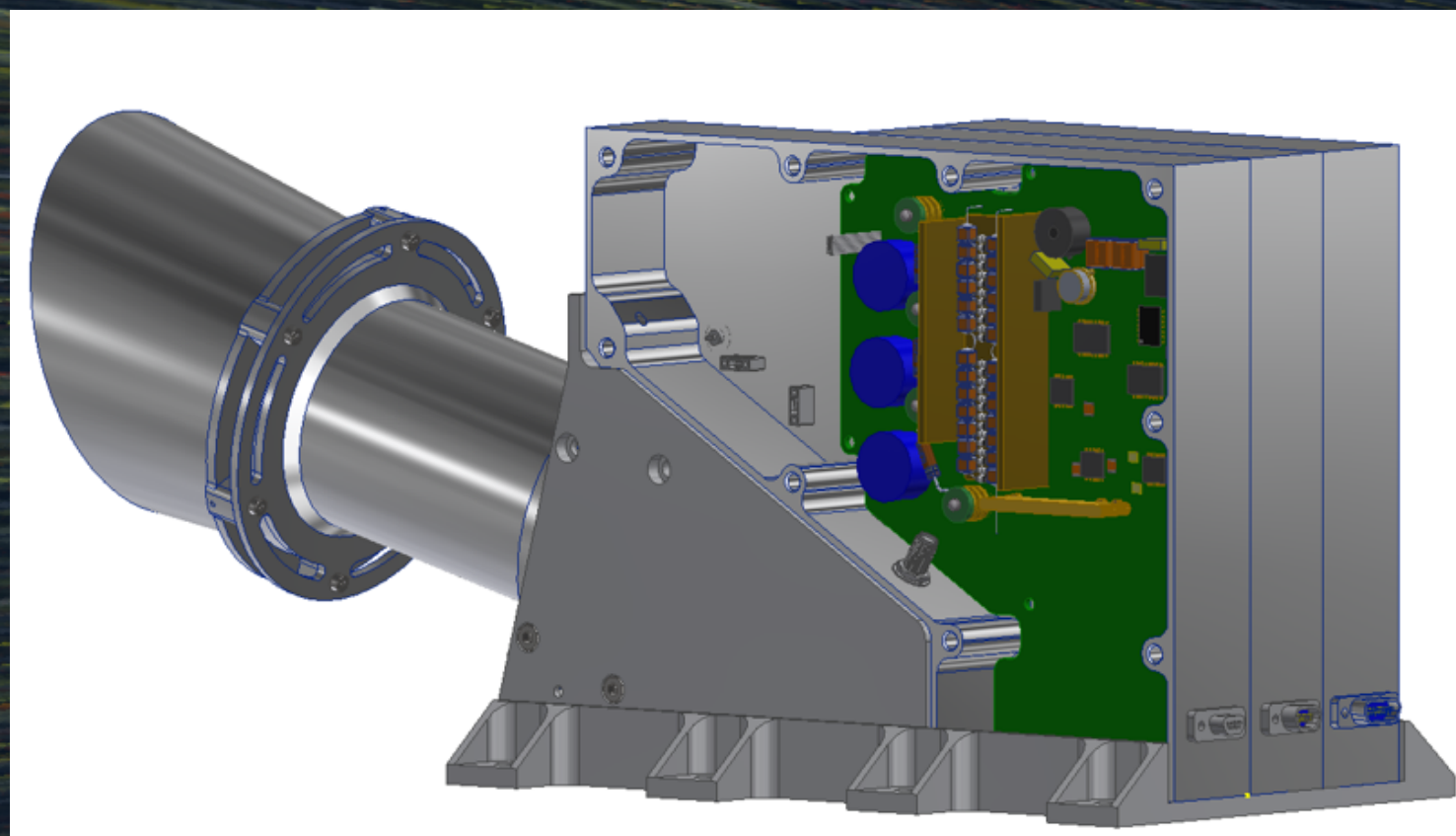

GLOWS w przybliżeniu - budowa

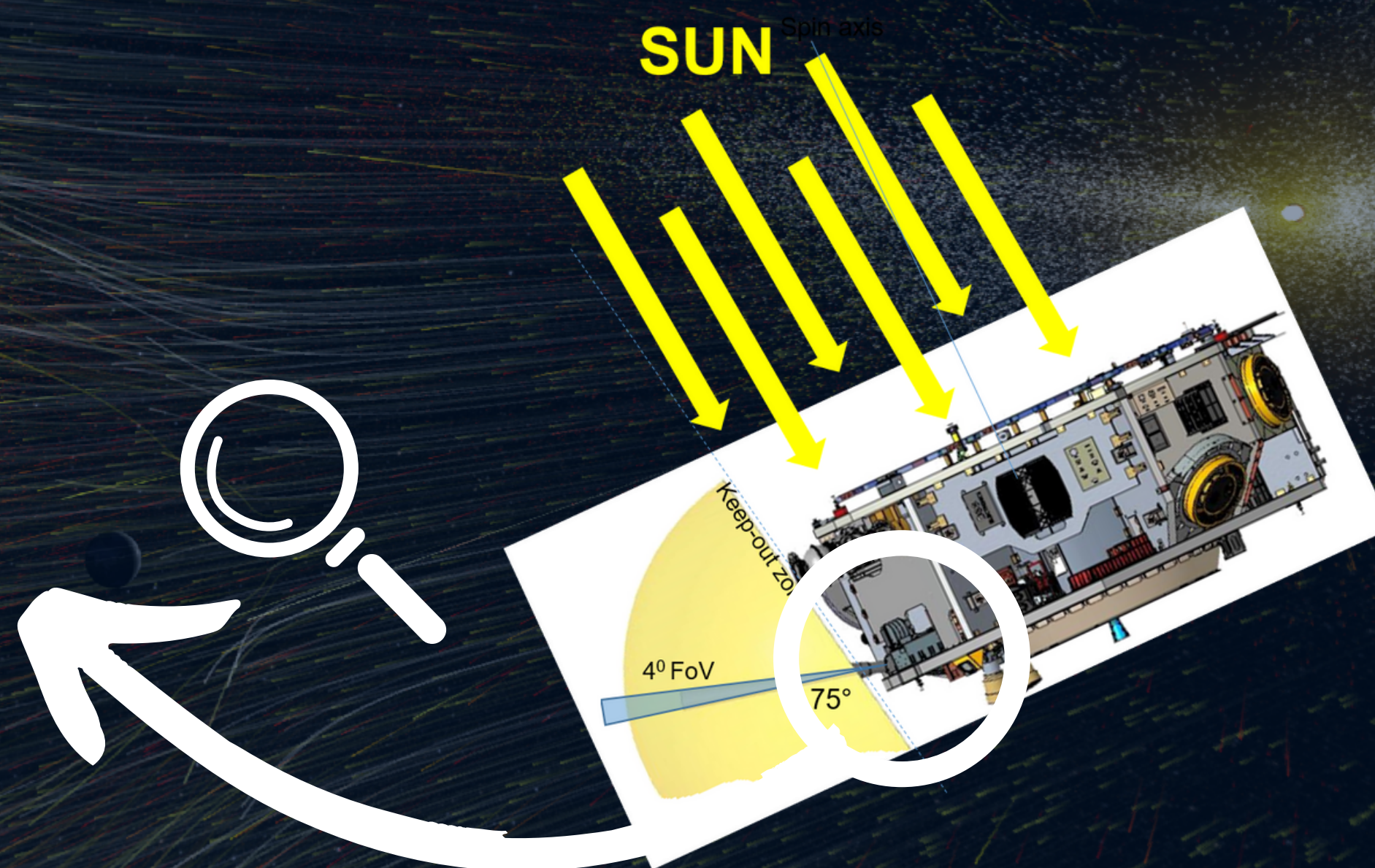
GLOWS będzie się znajdował u dołu sondy IMAP i będzie patrzył na obszar położony pod kątem około 75° do Słońca. Jest to fotometr, czyli urządzenie zliczające wpadające do niego fotony.

GLOWS w przybliżeniu - budowa

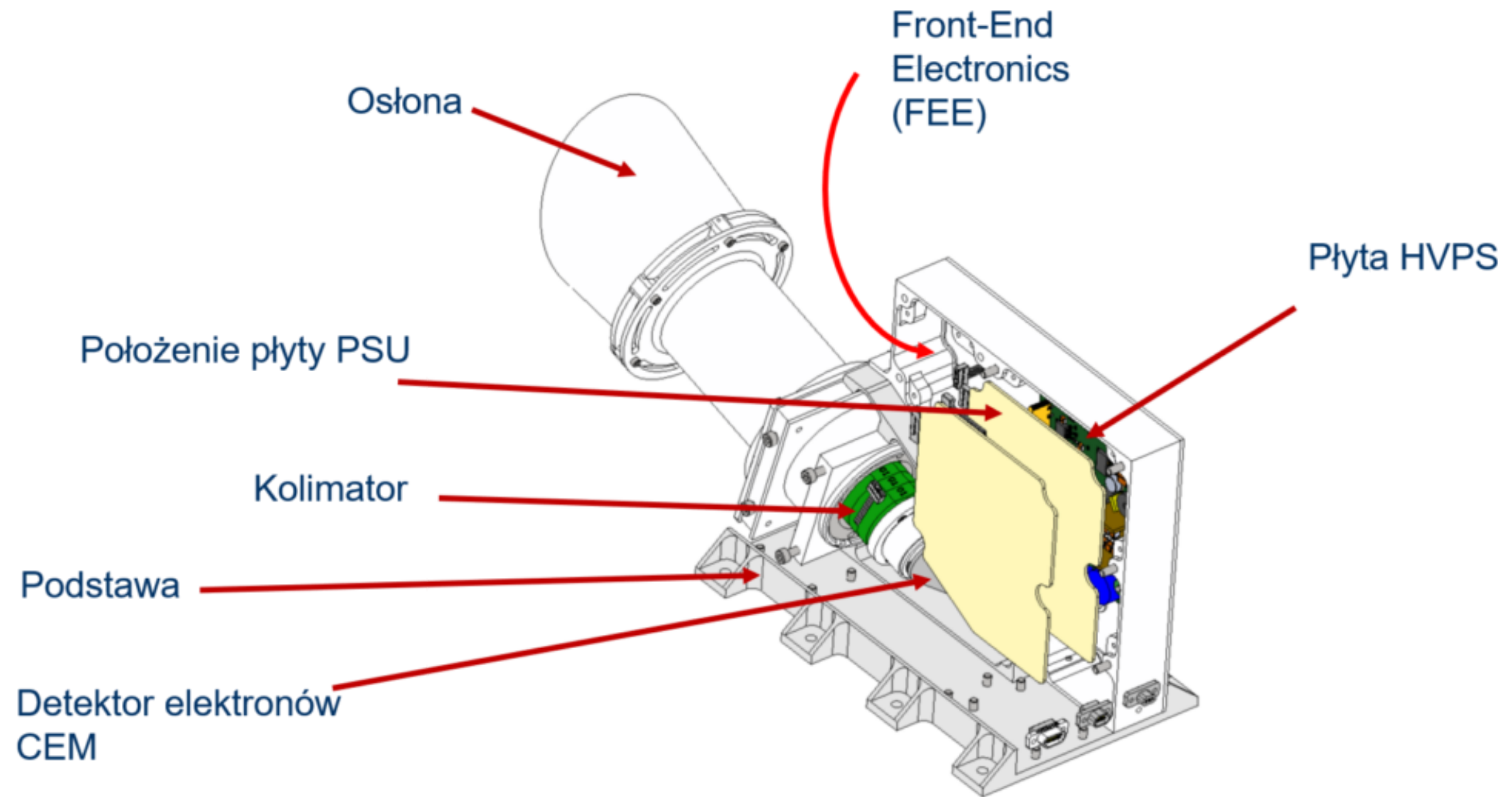
~50cm

GLOWS w przybliżeniu - budowa

Co oznacza ten schemat?

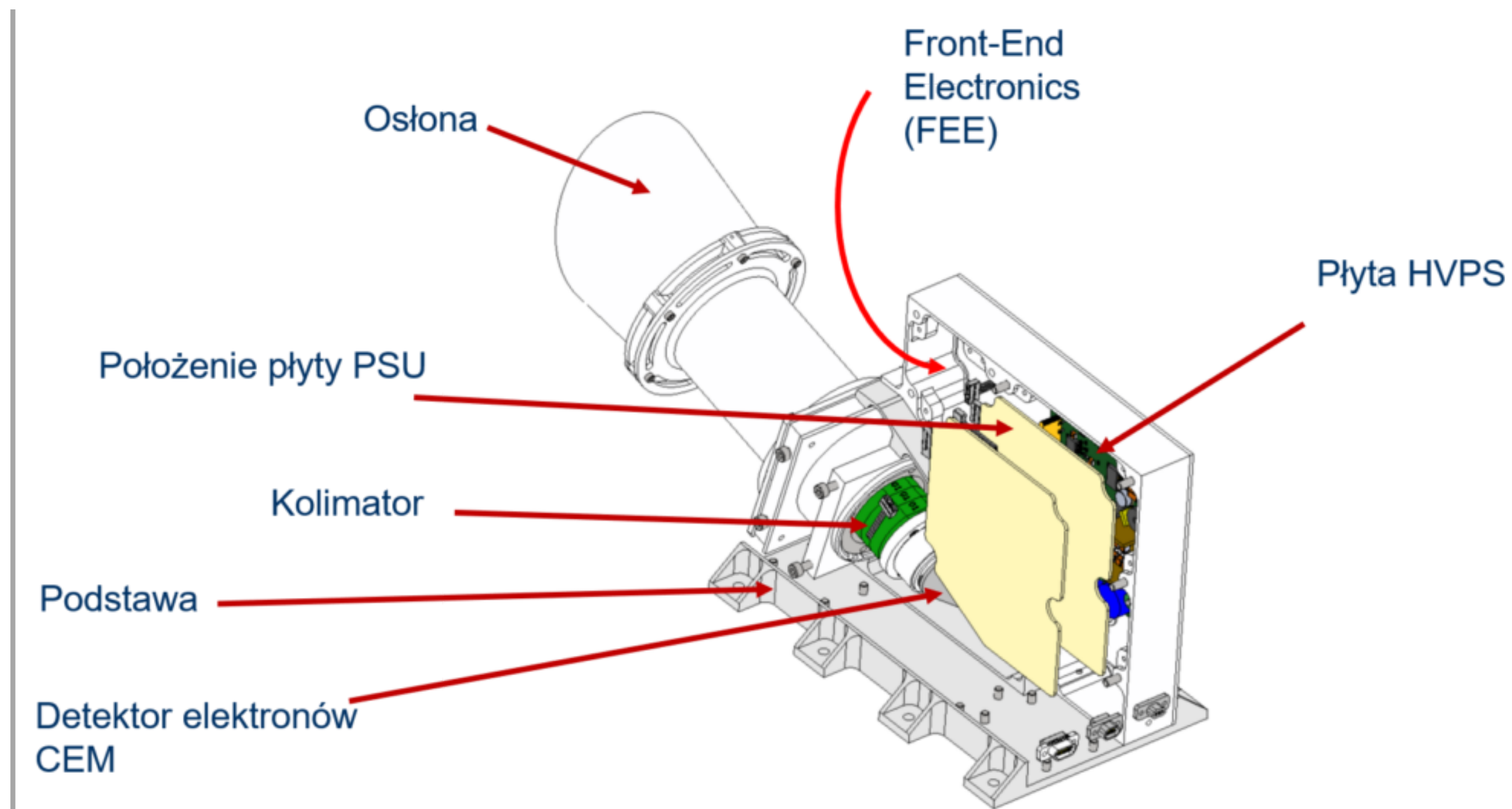
Zasada działania jest dość prosta: fotony będą wlatywać tubą w głąb urządzenia, a osłona ma na celu ograniczenie fotonów z różnych kątów. (1/4)

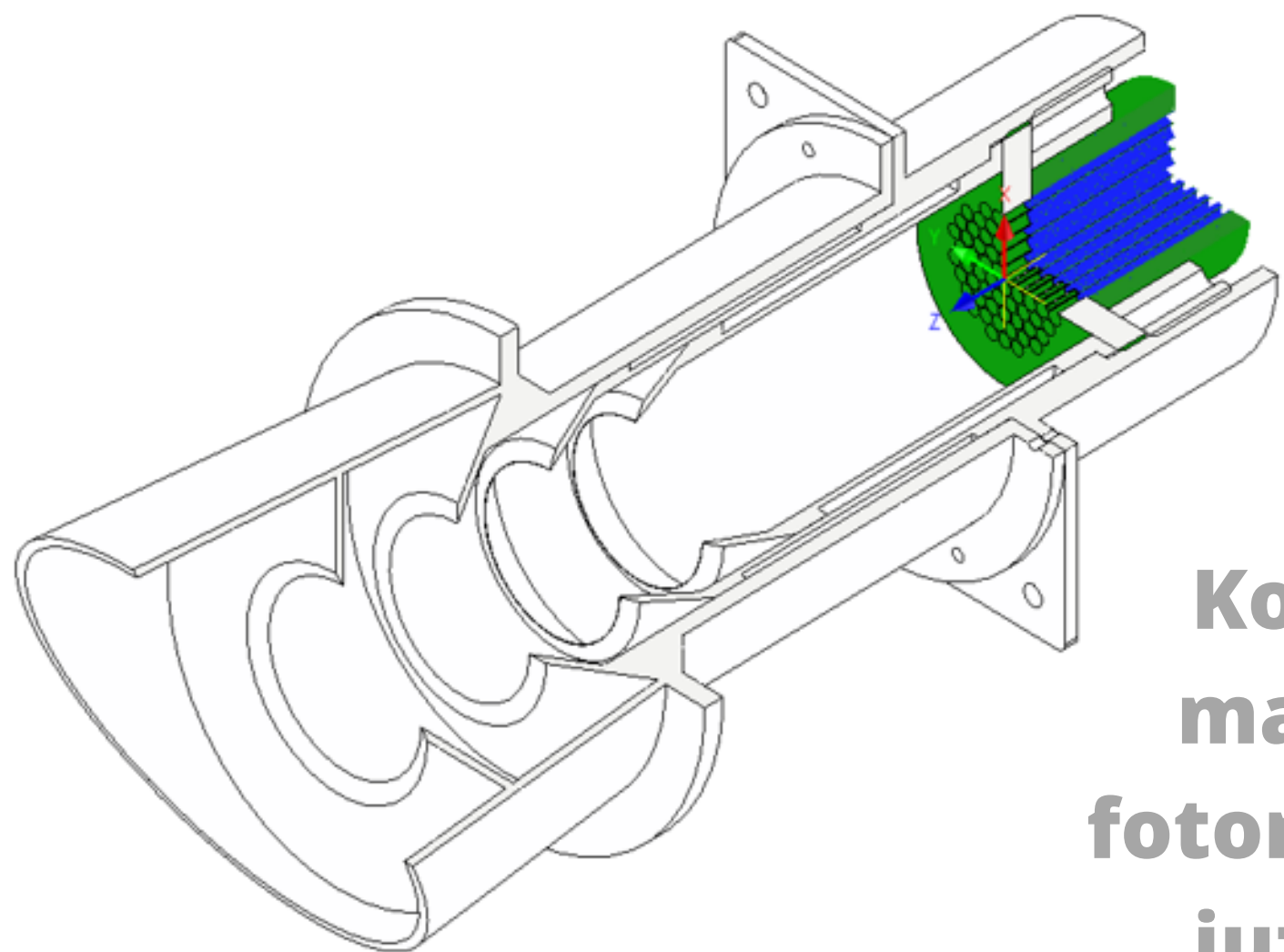
GLOWS w przybliżeniu - budowa

Co oznacza ten schemat?

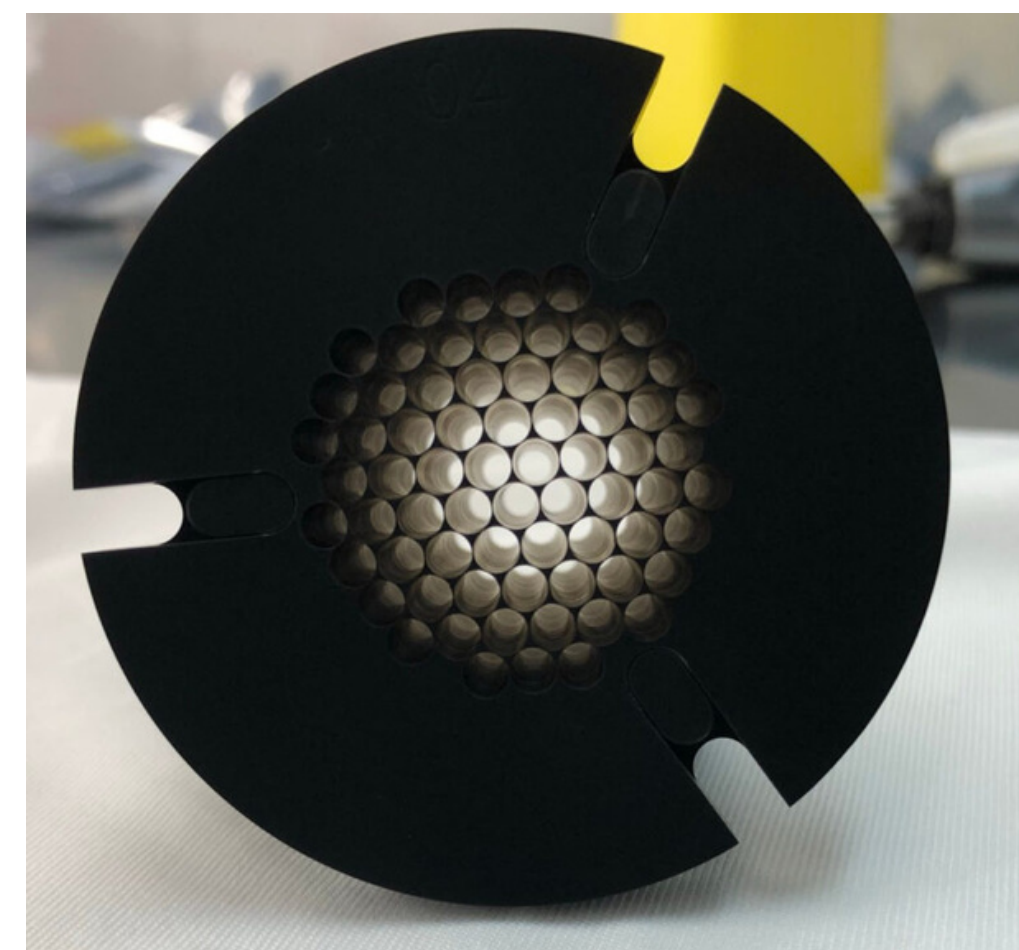
Następnie wstępnie uformowana wiązka fotonów przechodzi przez kolimator - przepuści on tylko fotony lecące w osi kolimatora. (2/4)

GLOWS w przybliżeniu - budowa

Kolimator wygląda jak maszynka do mięsa dla fotonów - na wyjściu mamy już równoległą wiązkę

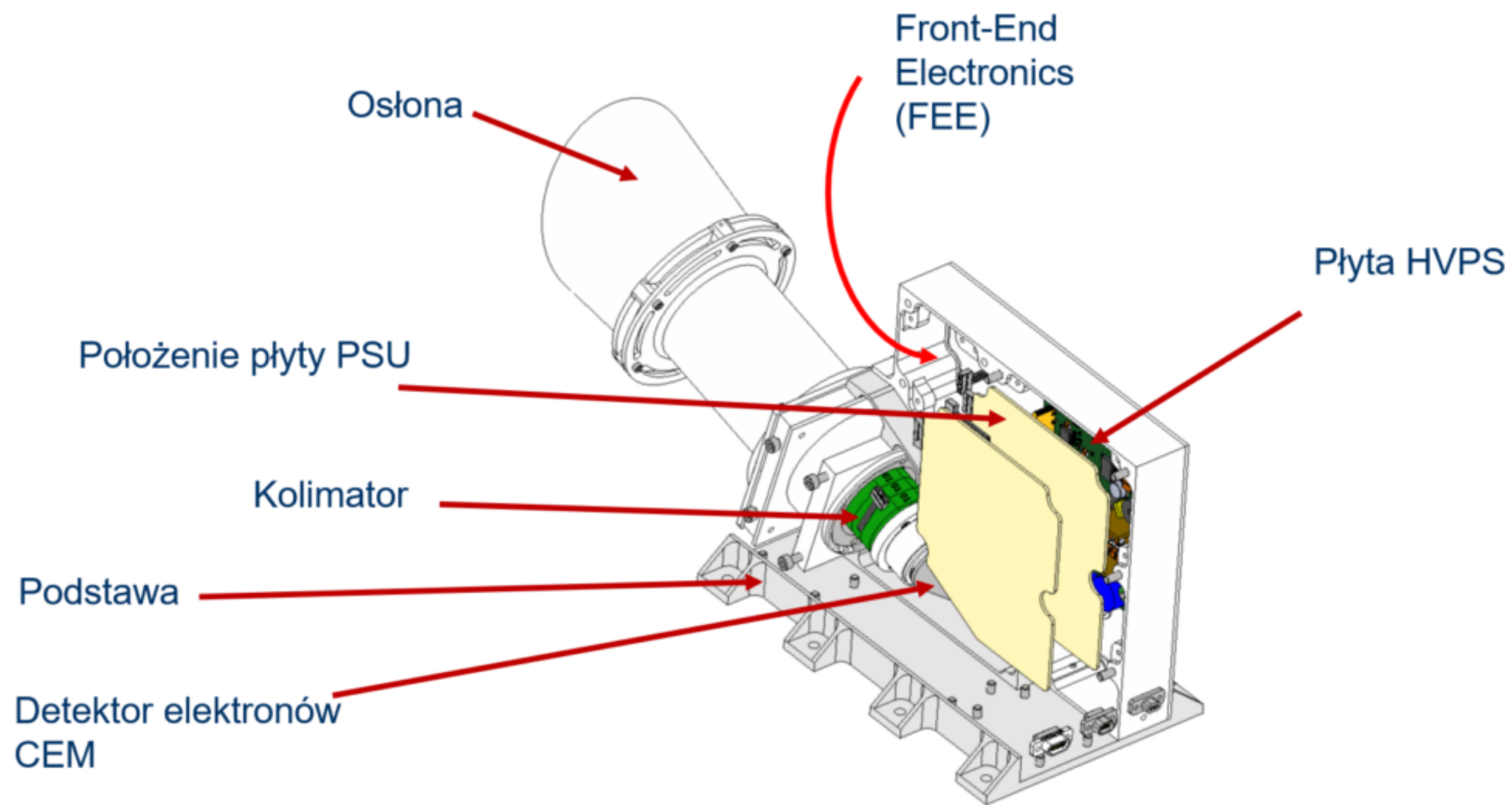

GLOWS w przybliżeniu - budowa

Co oznacza ten schemat?

Uformowana wiązka przechodzi przez filtr (tylko fotony o konkretnej długości fali nas interesują) a następnie do detektora.

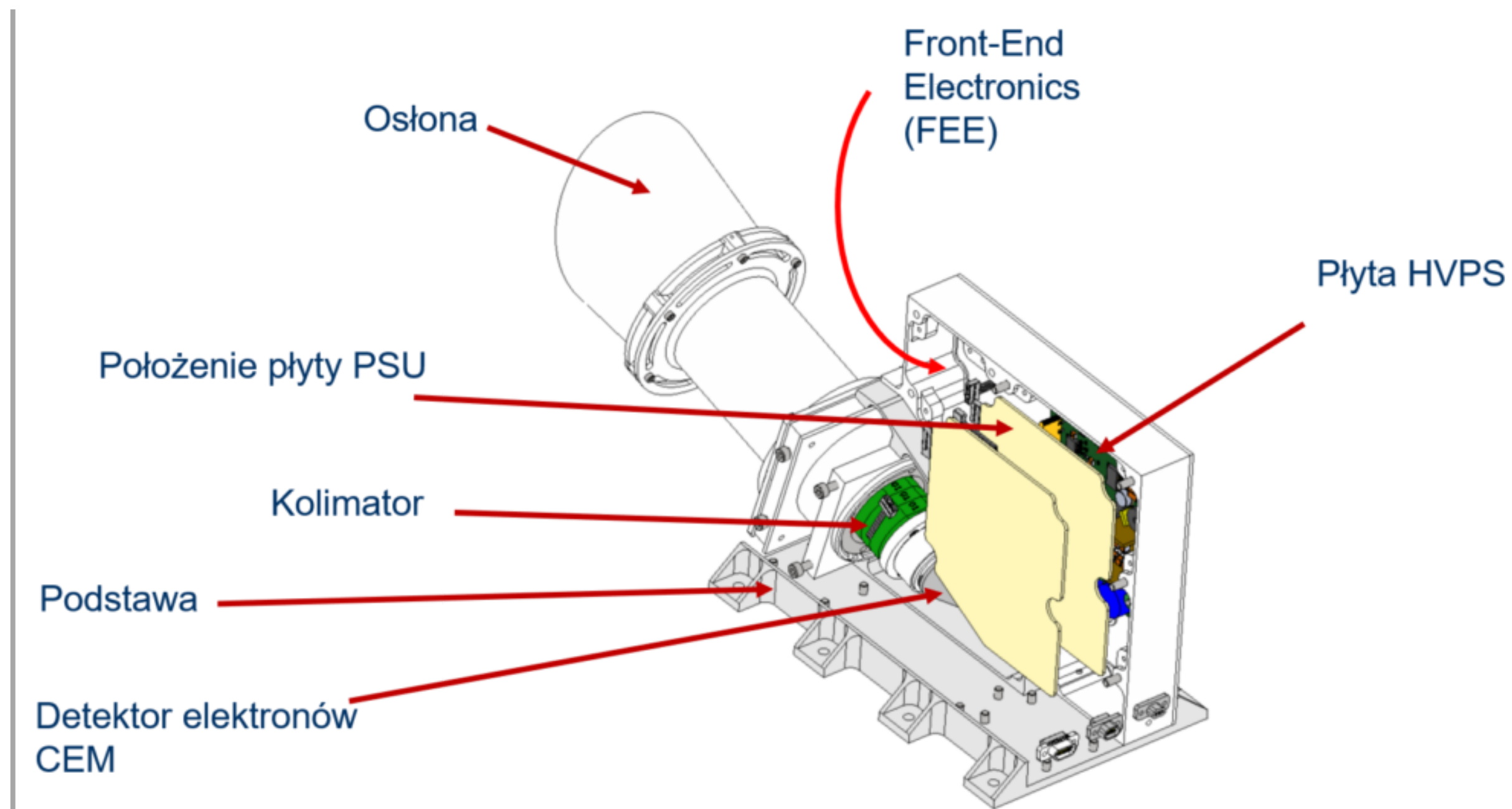
(3/4)

GLOWS w przybliżeniu - budowa

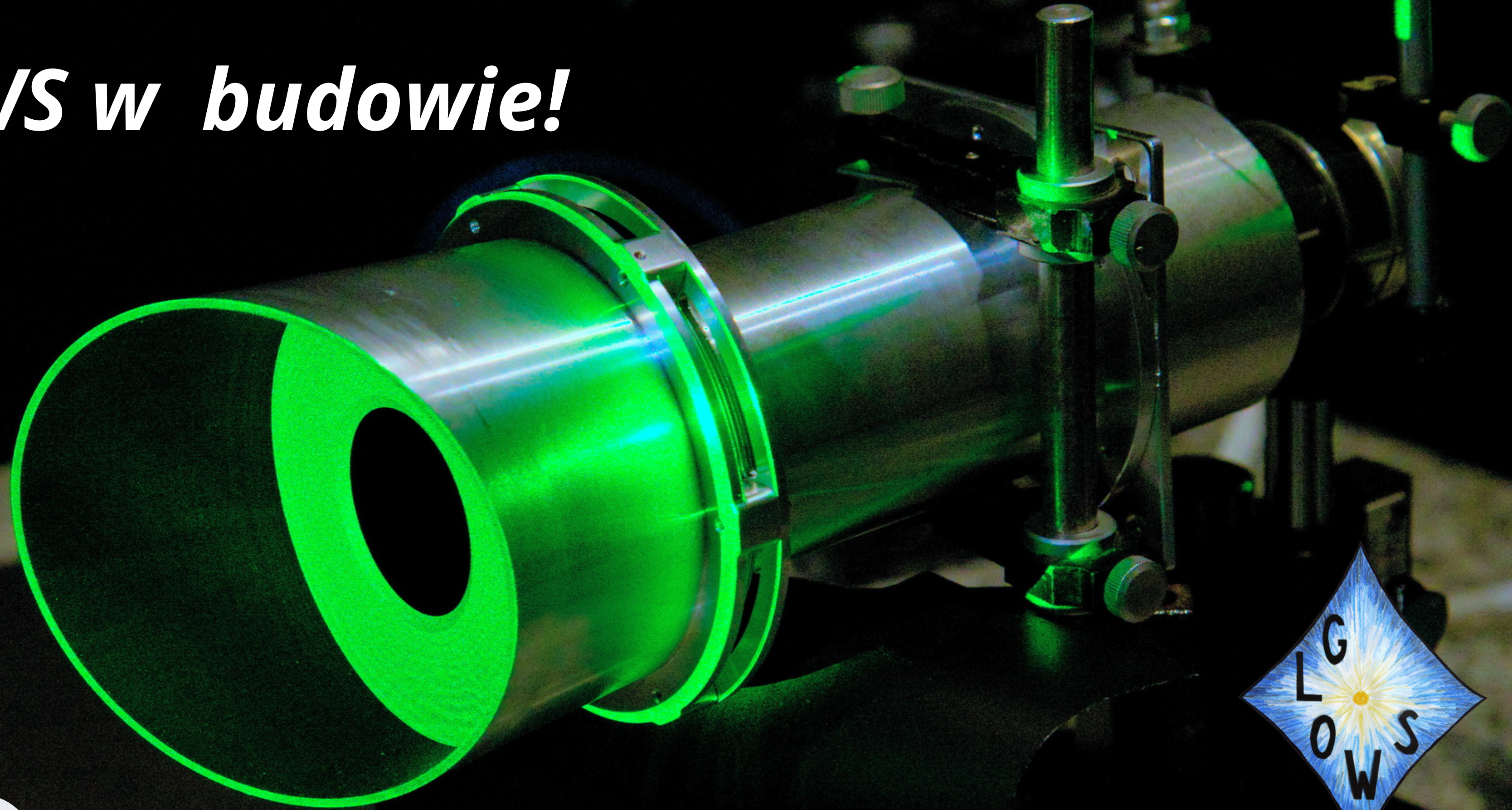
Co oznacza ten schemat?

**Reszta to elektronika
pozwalająca przetwarzać i
zapisywać uzyskane dane
(4/4)**

GLOWS w budowie!

GLOWS w budowie!

**Całość
została
zbudowana
od zera przez
Polaków z
CBK PAN!**

Jakie fotony będzie mierzyć GLOWS??

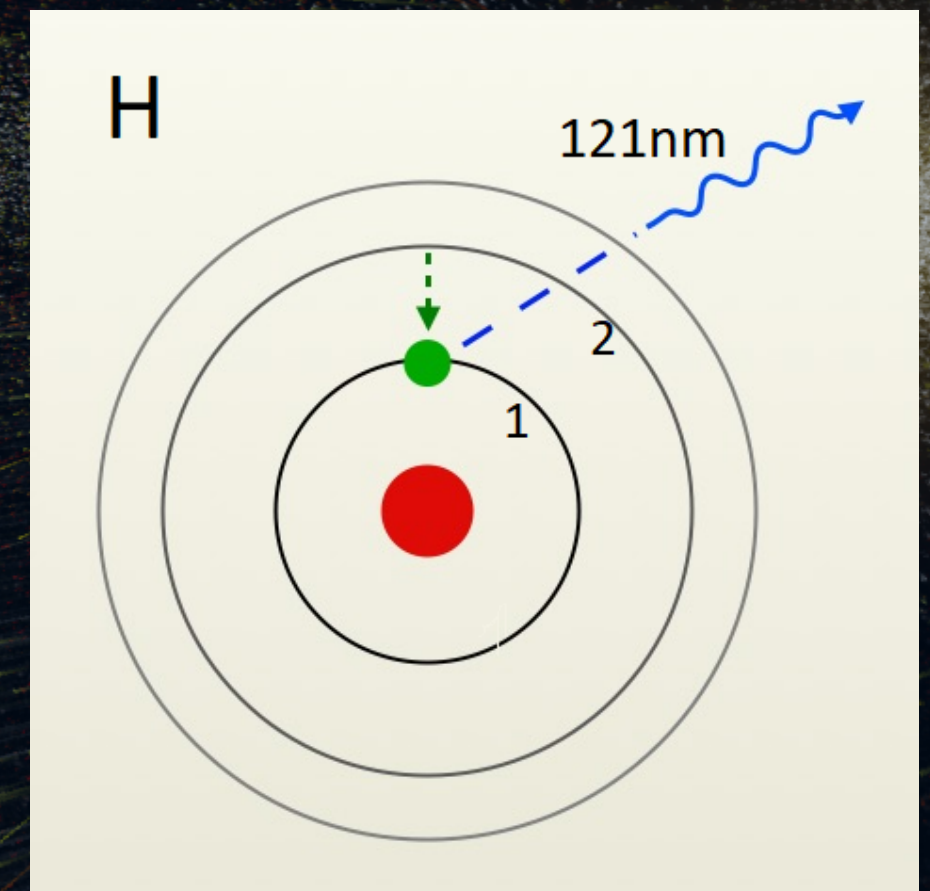

Jakie fotony będzie mierzyć GLOWS??

Przecież w wietrze słonecznym nie ma fotonów.

→ GLOWS będzie badał wiatr słoneczny **pośrednio**.

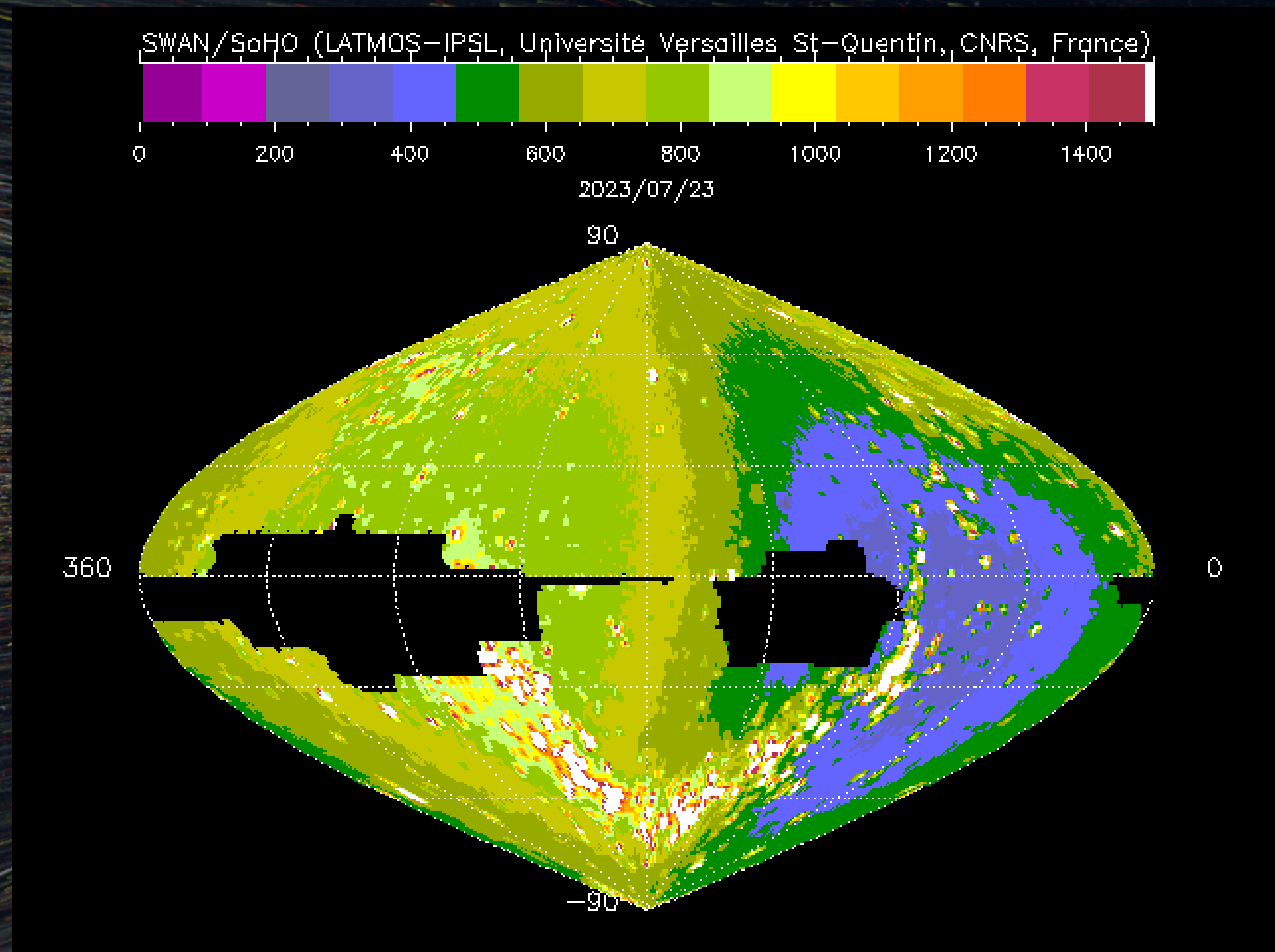
Napływające z ośrodka międzygwiazdowego atomy, m.in. wodór (H), oddziałują z wiatrem słonecznym i fotonami ze Słońca. Np. fotony wzbudzają go, a następnie po kilku nanosekundach wodór emituje foton o konkretnej długości fali - 121nm. Jest to tzw. seria Lymana emitowana w zakresie UV. To zjawisko tworzy 'poświatę' wokół Słońca i to ją będzie badać GLOWS.

Jakie fotony będzie mierzyć GLOWS??

**GLOWS udoskonali
istniejące pomiary, dzięki
większej rozdzielczości
spektralnej i czułości
eliminując część tła.**

**Po lewej mapa wykonana
przez satelitę SoHO/SWAN**

Gdzie poleci IMAP?

źródło: NASA/Johns Hopkins APL/Princeton University/Steve Gribbeni

Miejsce w układzie słonecznym

L3

L4

L1

Punkt Lagrange'a #1

L2

L5

źródło: <https://medium.com/mathphy-exclusive/the-upcoming-space-missions-around-the-lagrange-points-9d2cd331d4b9n>

Miejsce w układzie słonecznym

Punkty Lagrange'a są bardzo użyteczne w astronomii i dla misji kosmicznych. Są to punkty równowagi i stabilności grawitacyjnej między dwoma ciałami - tu Słońcem i Ziemią.

Sonda będzie prawie stacjonarna w tym punkcie i będzie okrążać Słońce jak my - w rok.

Punkt Lagrange'a #1

Obserwacje poświaty

L3

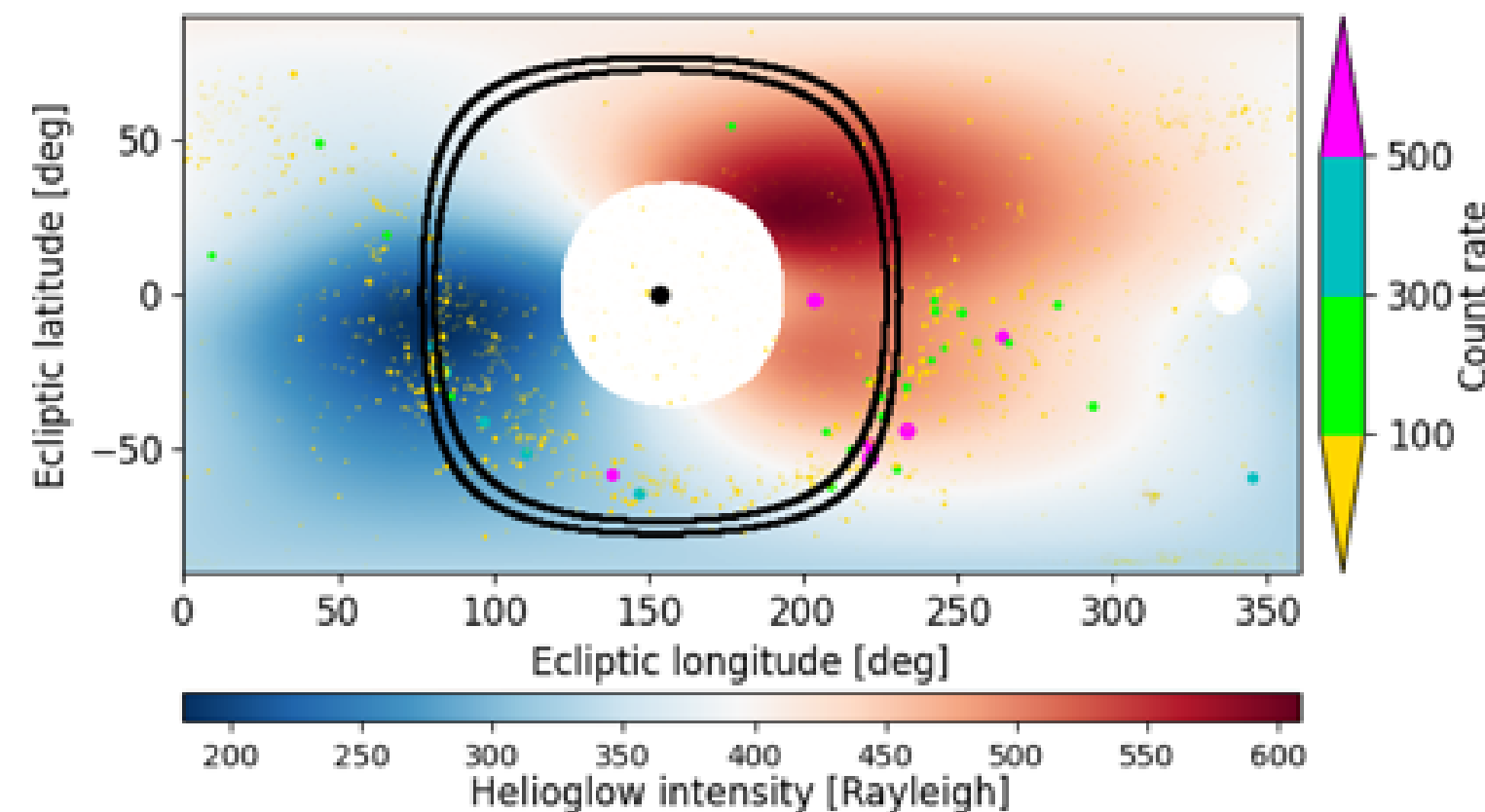
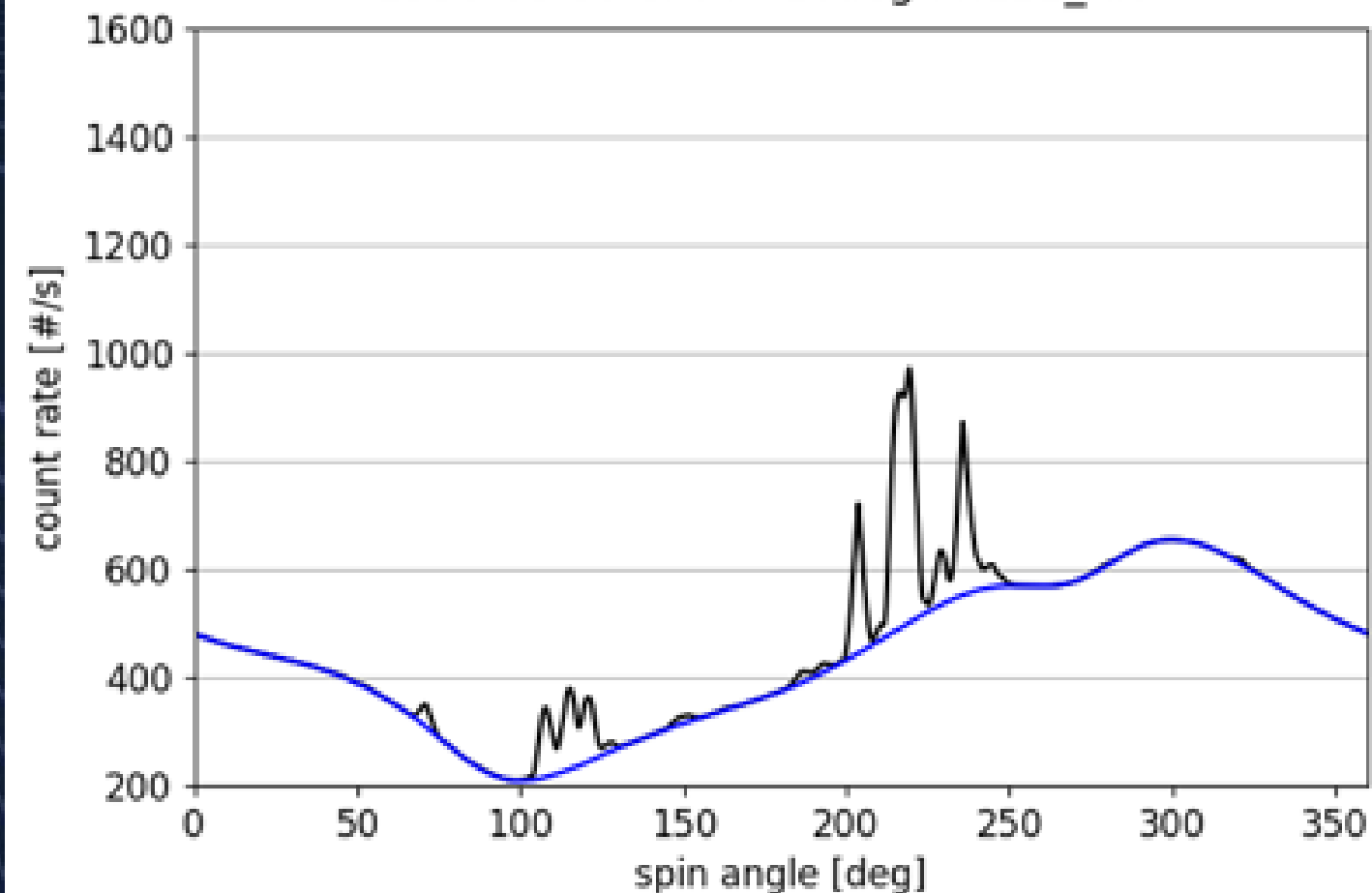
Na schemacie dolnym widać okrąg pod kątem $\sim 75^\circ$ wokół Słońca, czyli obszar monitorowania GLOWS oraz zasymulowaną poświatę w tle.

Na górze widać wartości intensywności tej poświaty w zależności od kąta na okręgu. Widać również 'piki' od gwiazd, które również znajdują się w tle.

L5

źródło: GLOWS/CBK

1996-08-30 eFOV=10deg FN122_XN

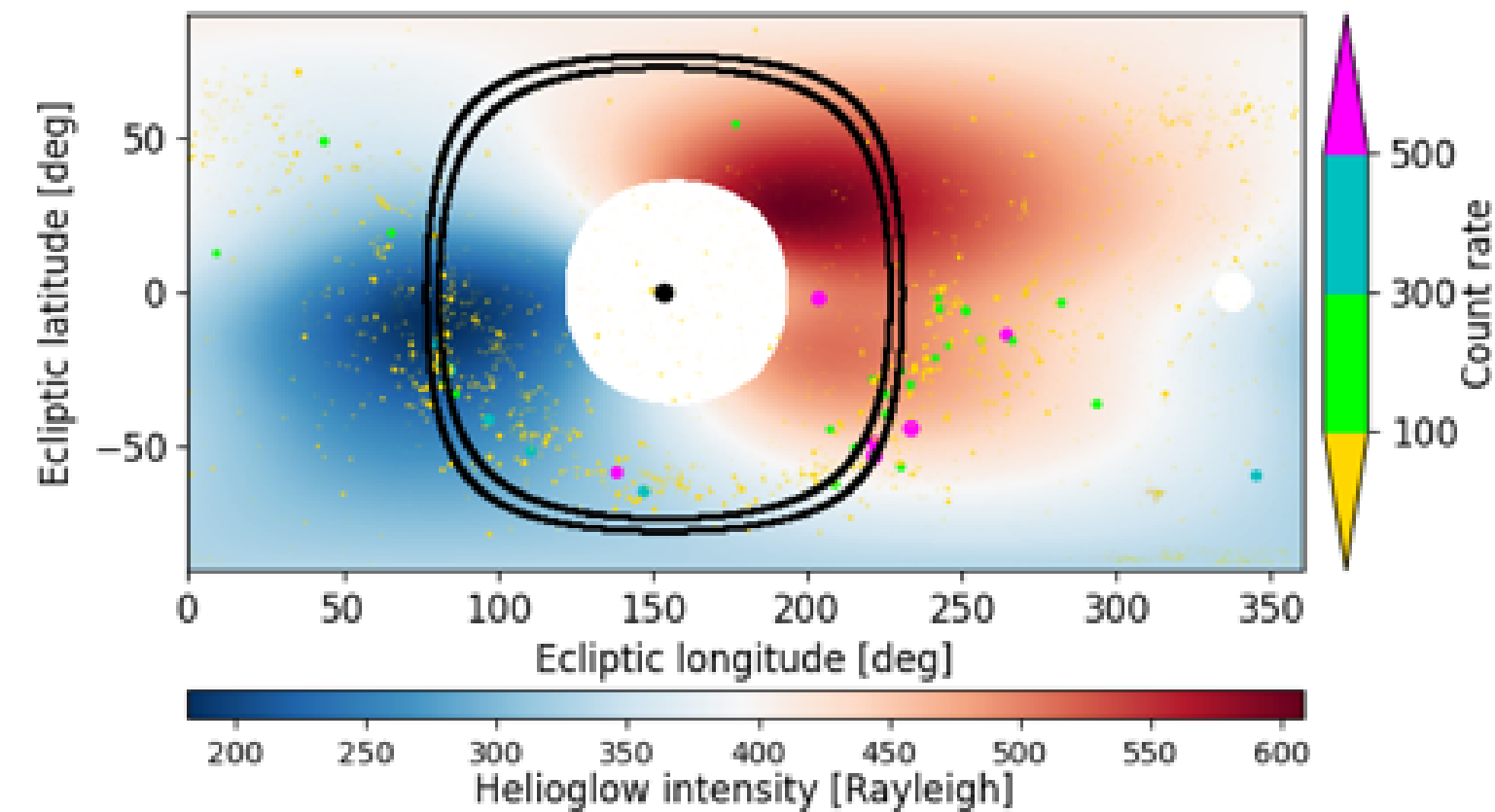
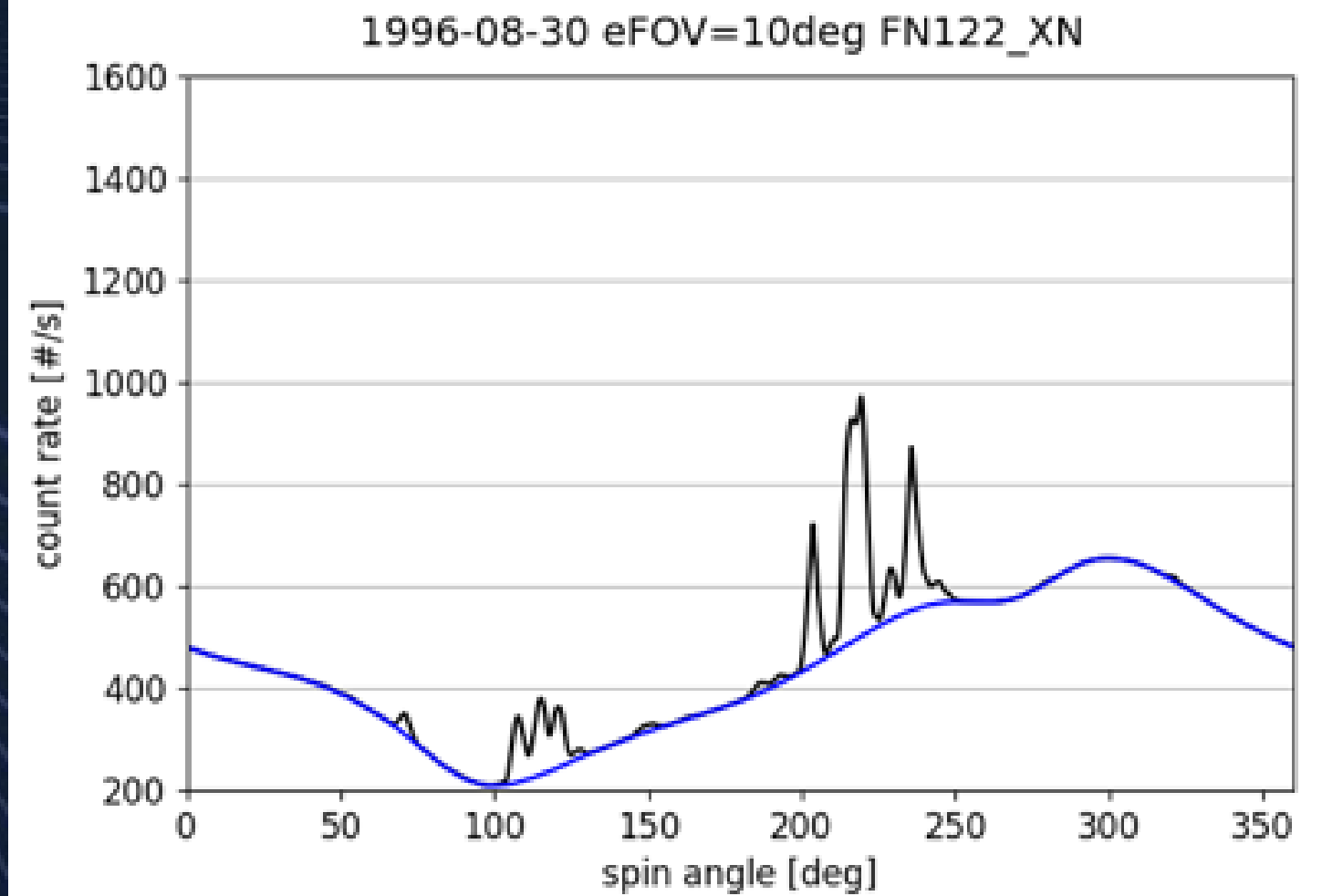

Obserwacje poświaty

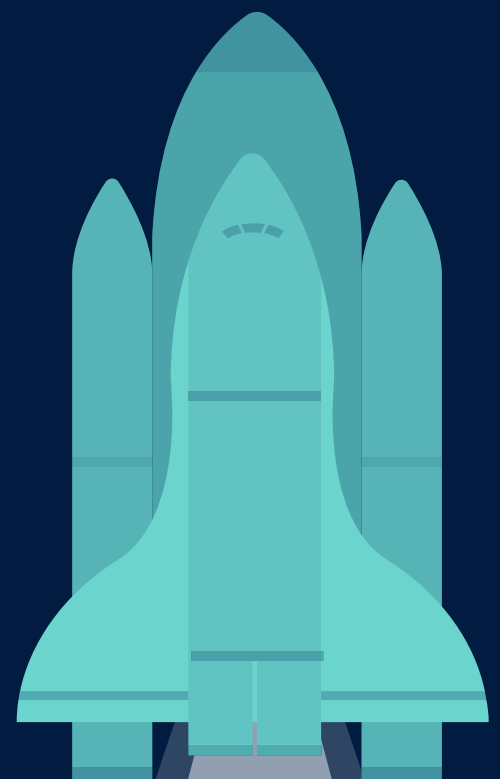
L3

Satelita będzie wykonywał pomiary codziennie obracając się wokół własnej osi (okrąg) i w miarę obrotu wokół Słońca w ciągu roku stworzy mapę 3D jej struktury, a przez to pośrednio wiatru słonecznego.

L5

Do zobaczenia na orbicie!

PRINCETON UNIVERSITY

Goddard SPACE FLIGHT CENTER

Los Alamos NATIONAL LABORATORY
EST. 1943

u^b UNIVERSITÄT BERN

CU LASP
Laboratory for Atmospheric and Space Physics
University of Colorado Boulder

NOAA
NATIONAL OCEANIC AND ATMOSPHERIC ADMINISTRATION
U.S. DEPARTMENT OF COMMERCE

CBK PAN

Smithsonian Astrophysical Observatory

THE UNIVERSITY OF ARIZONA

MIT Caltech

AEROSPACE

APL **JOHNS HOPKINS APPLIED PHYSICS LABORATORY**

NH **University of New Hampshire**

SwRI

Imperial College London

UAH
THE UNIVERSITY OF ALABAMA IN HUNTSVILLE

UNIVERSITÄT BONN

UCLA

名古屋大学 NAGOYA UNIVERSITY

JPL
Jet Propulsion Laboratory
California Institute of Technology

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Berkeley
UNIVERSITY OF CALIFORNIA

UNIVERSITY OF DELAWARE

<https://glows.cbk.waw.pl/>

autor:
JAKUB JANOWSKI

Realizacja eksperymentu GLOWS w ramach misji kosmicznej NASA Interstellar Mapping and Acceleration Probe (IMAP) jest finansowana ze środków budżetu państwa na podstawie umowy z Ministerstwem Edukacji i Nauki.

